

УДК 342.9

СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ ПЕНСІЙНОГО ФОНДУ УКРАЇНИ ІЗ ЗАСОБАМИ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Повноцінна розбудова України як сучасної демократичної правової держави не можлива без установа між владою і громадськістю надійних та ефективних партнерських відносин. Адже, як слушно наголошують В. Барков та Т. Розова, взаємовідносини між суспільством, яке рухається до звання громадянського, і держави, що претендує на статус правової, покликані забезпечити рівну правову захищеність усіх його соціальних прошарків із боку держави, безумовну перевагу основ, що консолідують у громадському житті його безконфліктність, структурованість і політичну упорядкованість (усі суперечки вирішуються в рамках прийнятих законів), режим громадянського миру і злагоди, загальний захист суспільства як цілісного, соціально диференційованого, саморегулювального організму від негативного впливу зовнішніх чинників і, нарешті, контроль суспільства над державою, прозорість і підзвітність діяльності його структур [1, с. 618–619]. Особливого значення питання взаємодії влади із громадськістю набуває у сфері формування та реалізації соціальної політики, яка являє собою комплекс заходів, що охоплює різноманітні напрями соціальної сфери суспільства і здійснюється державними та громадськими організаціями з метою підвищення добробуту і надання соціального захисту різним верствам населення [2, с. 657].

Однією з ланок механізму держави, що займається питаннями реалізації такої політики, є Пенсійний фонд України (далі – ПФ України). Він являється центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра соціальної політики України. ПФ України входить до системи органів виконавчої влади і забезпечує реалізацію державної політики з питань пенсійного забезпечення та ведення персоналізованого обліку надходжень від сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування [3].

Здійснюючи свої завдання та функції, органи ПФ України спираються на ряд засадничих принципів, до яких, зокрема, належать відкритість, прозорість та гласність їх діяльності. На виконання вимог цих принципів ПФ України вдається до відповідних заходів, зокрема взаємодіє із засобами масової інформації (далі – ЗМІ). Слід відзначити, що останнім часом дослідники досить багато уваги приділяють ролі ЗМІ у формуванні громадянського суспільства та розвитку демократії. Зазначену проблематику вивчали В. Березенко, В. Дрешпак, М. Дзюба, Г. Калінічева, М. Горlach, Н. Ільченко, А. Костирев, І. Прилуцький, В. Бебик та ін.

Зокрема, Г. Калінічева зазначає, що важливою складовою розбудови в Україні громадянського суспільства є посилення ролі та значення ЗМІ, гарантування свободи слова, можливості об'єктивного і неупередженого висвітлення реальної суспільно-політичної ситуації. При цьому ЗМІ виступають як елемент громадянського суспільства, з одного боку, та як інструмент зв'язків влади із громадськістю, з другого. Український феномен ролі та значення ЗМІ в розбудові громадянського суспільства полягає в тому, що теоретично ЗМІ є елементами та інструментами громадянського суспільства, а практично – більшість ЗМІ обслуговують інтереси власників, що нерідко представляють владні команди на різних рівнях [4]. Водночас слід констатувати, що питання взаємодії ЗМІ із цілою низкою окремих державно-владних суб'єктів, зокрема з ПФ України, не отримали відповідного наукового опрацювання. Тому у вказаному підрозділі охарактеризуємо механізм співпраці органів Пенсійного фонду України із засобами масової інформації.

ПФ України, як зазначалось вище, є центральним органом виконавчої влади, який займається реалізацією державної соціальної політики, передусім у частині забезпечення державної підтримки соціально вразливих категорій населення, до яких належать: люди похилого віку, інваліди, безробітні, безпритульні та ін. Право громадян, що належать до цих верств населення, на вказану підтримку гарантоване Конституцією України, у ст. 46 якої записано, що громадяни мають право на соціальний захист, що включає право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом. Це право гарантується загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням за рахунок страхових внесків громадян, підприємств, установ і організацій, а також бюджетних та інших джерел соціального забезпечення; створенням мережі державних, комунальних, приватних закладів для догляду за непрацездатними [5].

Що ж стосується ЗМІ, то відповідно до Закону України «Про інформацію» під ними слід розуміти засоби, призначені для публічного поширення друкованої або аудіовізуальної інформації [6]. При цьому в Законі України «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні» встановлено, що під друкованими засобами масової інформації (пресою) в Україні розуміються періодичні і такі, що продовжуються, видання, які виходять під по-

стійною назвою, з періодичністю один і більше номерів (випусків) протягом року на підставі свідоцтва про державну реєстрацію [7]. А в Законі України «Про телебачення і радіомовлення» закріплено, що аудіовізуальна інформація – це будь-які сигнали, що сприймаються зоровими і слуховими рецепторами людини та ідентифікуються як повідомлення про події, факти, явища, процеси, відомості про осіб, а також коментарі (думки) про них, що передаються за допомогою зображень та звуків. Також у останньому Законі записано, що аудіовізуальний (електронний) засіб масової інформації слід розуміти як організацію, яка надає для масового сприймання споживачами аудіовізуальну інформацію, передану у вигляді електричних сигналів і прийняту за допомогою побутових електронних пристроїв [8].

Необхідність взаємодії органів ПФ України зі ЗМІ прямо та опосередковано передбачається рядом нормативно-правових актів, основним серед яких є Закон України «Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації», відповідно до якого ЗМІ мають право висвітлювати всі аспекти діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування. Органи державної влади та органи місцевого самоврядування зобов'язані надавати ЗМІ повну інформацію про свою діяльність через відповідні інформаційні служби органів державної влади та органів місцевого самоврядування, забезпечувати журналістам вільний доступ до неї, крім випадків, передбачених Законом України «Про державну таємницю», не чинити на них будь-якого тиску і не втручатися у їх виробничий процес. ЗМІ можуть проводити власне дослідження й аналіз діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб, давати їй оцінку, коментувати. Розрив чи змішування змісту офіційної інформації, що оприлюднюється, коментарями засобу масової інформації або журналістом не допускається [9].

Також слід зазначити Закон України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», відповідно до якого виконавча дирекція Пенсійного фонду зобов'язана надавати безоплатно страхувальникам і застрахованим особам в усній та письмовій формі, а також через ЗМІ консультації з питань застосування законодавства про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування, роз'яснювати їх права, обов'язки і відповідальність, порядок сплати страхових внесків, заповнення звітності та інші питання відповідно до цього Закону [10]. Також важливе значення має Постанова Кабінету Міністрів України «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики», в якій встановлено, що органи виконавчої влади під час проведення консультацій із громадськістю взаємодіють зі ЗМІ, надають їм необхідні інформаційно-аналітичні матеріали [11].

Отже, взаємодія ПФ України зі ЗМІ відбувається шляхом надання для оприлюднення відповідних да-

них про діяльність ПФ України, стан і особливості функціонування пенсійної системи в Україні з метою задоволення інформаційних потреб громадян та юридичних осіб із цих питань. При цьому ініціатором проведення таких публічних консультувань та роз'яснень органами ПФ України через ЗМІ можуть бути представники ПФ України, так і представники ЗМІ.

Як правило, у системі органів влади співпраця зі ЗМІ покладається на їх відповідні Інформаційні служби (інформаційні управління, інформаційно-аналітичні підрозділи, прес-служби, прес-центри, управління і центри громадських зв'язків, прес-бюро, прес-секретарі та прес-аташе з відповідним апаратом), які збирають, аналізують, обробляють та оперативно надають інформацію про діяльність цих органів у повному обсязі засобами масової інформації, крім випадків, передбачених Законом України «Про державну таємницю» [9]. У структурі центрального апарату ПФ України проведення зазначеної роботи покладається на Департамент організаційно-інформаційної роботи та господарського забезпечення. Його головними завданнями, окрім іншого, є організація та забезпечення управлінської діяльності, забезпечення практичної реалізації державної інформаційної політики у сфері реформування пенсійної системи, підтримка позитивного іміджу ПФ України, ефективної взаємодії ПФ України зі ЗМІ та забезпечення зв'язків із громадськістю, доступу до публічної інформації.

Під час висвітлення діяльності органів державної влади, зокрема органів ПФ України, їх інформаційні служби мають право використовувати такі форми підготовки та оприлюднення інформації:

- випуск і поширення бюлетенів (спеціальних бюлетенів), прес-релізів, оглядів, інформаційних збірників, експрес-інформації тощо;
- проведення прес-конференцій, брифінгів, організація інтерв'ю з керівниками органів державної влади та органів місцевого самоврядування для працівників вітчизняних і зарубіжних засобів масової інформації;
- підготовка і проведення теле- і радіопередач;
- забезпечення публікацій (виступів) у ЗМІ керівників або інших відповідальних працівників органів державної влади та органів місцевого самоврядування;
- створення архівів інформації про діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування;
- інші форми поширення офіційної інформації, що не суперечать законодавству України [9].

Право на висвітлення діяльності ПФ України мають як державні, так і недержавні ЗМІ. До перших, тобто державних ЗМІ, належать засоби масової інформації, засновниками (співзасновниками) яких є органи державної влади або органи місцевого самоврядування і які повністю або частково утримуються за рахунок державного або місцевого бюджетів. Так, наприклад, ПФ України видає відомчі видання:

газету «Пенсійний кур'єр» та журнал «Вісник Пенсійного фонду України».

Недержавні ЗМІ висвітлюють діяльність органів ПФ України на умовах, передбачених в укладеній між цими органами і редакціями засобів масової інформації угоді. Якщо така угода не укладена, то редакція недержавного ЗМІ має право самостійно, відповідно до законодавства України, висвітлювати діяльність органів ПФ України, визначаючи у своєму статуті джерела фінансування витрат на це висвітлення. Відповідно до Закону України «Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації» органи ПФ України в межах коштів, передбачених у бюджеті на висвітлення їх діяльності, формують замовлення засобам масової інформації на:

- створення спеціальних звітів і репортажів про важливі події, що відбуваються в державі, про діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування;
- проведення прямих теле- і радіотрансляцій про їх діяльність;
- організацію систематичних (проблемних, тематичних) теле- і радіопередач та сторінок (рубрик) у друкованих засобах масової інформації;
- створення та поширення інформації, авторських матеріалів про діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування роз'яснювального характеру;
- запис і зберігання відео- й аудіоматеріалів про висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування [9].

Порядок висвітлення діяльності ПФ України в аудіовізуальних та друкованих засобах масової інформації визначається законами України «Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації», «Про інформацію», «Про доступ до публічної інформації», Інструкцією про порядок обліку, зберігання та використання документів, справ, видань та інших матеріальних носіїв інформації, які містять конфіденційну інформацію, що є власністю держави, в Пенсійному фонді України та його органах, затвердженою Постановою правління Пенсійного фонду України від 27 червня 2002 р. № 11-1 та Переліком відомостей, які містять конфіденційну інформацію, що є власністю держави, в Пенсійному фонді України та його органах, затвердженому Наказом Пенсійного фонду України від 3 жовтня 2002 р. № 80.

Також взаємодія ПФ України зі ЗМІ реалізується через можливість участі представників останніх у громадських консультативно-дорадчих органах, які створюються та функціонують при органах ПФ України. Так, відповідно до вищезгаданої Постанови Кабінету Міністрів України «Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації» до складу

громадської ради можуть бути обрані представники недержавних засобів масової інформації. Громадська рада – це постійний колегіальний виборний консультативно-дорадчий орган, утворений для забезпечення участі громадян в управлінні державними справами, здійснення громадського контролю за діяльністю органів виконавчої влади, налагодження ефективної взаємодії зазначених органів із громадськістю, врахування громадської думки під час формування та реалізації державної політики [9].

Отже, співпрацюючи зі ЗМІ, органи ПФ України таким чином реалізують у своїй діяльності принципи гласності, прозорості та відкритості. Взаємодія зі ЗМІ є потужним інструментом, який, з одного боку, дозволяє органам ПФ України впливати на свідомість громадян та формувати певні аспекти їх світобачення, а з іншого – надає у розпорядження громадськості додаткові можливості здійснення її представниками контролю за законністю та ефективністю роботи органів ПФ України. Крім того, завдяки співпраці зі ЗМІ ПФ України не тільки передає певну інформацію учасникам суспільних відносин про свою діяльність, але й отримує можливість відслідковувати зміст масових комунікацій, що стосуються сфери його відання.

Попри те, що законодавство більш-менш чітко врегулює порядок висвітлення діяльності органів влади, зокрема ПФ України, у засобах масової інформації, на нашу думку, було б доречним розробити та прийняти спеціальний відомчий нормативно-правовий акт, який би детальніше регламентував форми та напрямки взаємодії органів ПФ України та ЗМІ, визначав їх права та обов'язки. Наприклад, можна провести «Меморандум про співпрацю між Міністерством доходів і зборів України та Національною спілкою журналістів України».

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Український соціум / [О. Власюк, В. Крисаченко, М. Степико та ін.] / за ред. В. Крисаченка. – К. : Знання України, 2005. – 792 с.
2. Енциклопедичний словник із державного управління / [уклад. Ю. Сурмін, В. Бакуменко, А. Михненко та ін.] ; за ред. Ю. Ковбасюка, В. Трощинського, Ю. Сурміна. – К. : НАДУ, 2010. – 820 с.
3. Про Положення про Пенсійний фонд України : Указ Президента України від 6 квітня 2011 р. № 384/2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/384/2011>.
4. Калінічева Г. Європейський цивілізаційний вимір розбудови громадянського суспільства в Україні / Г. Калінічева // Віче [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.viche.info/journal/2280/>.
5. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
6. Про інформацію : Закон України від 13 січня 2011 р. № 2938-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 32. – Ст. 313.
7. Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні : Закон України від 16 листопада

1992 р. № 2782-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 1. – Ст. 1.

8. Про телебачення і радіомовлення : Закон України від 21 грудня 1993 р. № 3759-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 10. – Ст. 43.

9. Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації : Закон України від 23 вересня 1997 р. № 539/97-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 49. – Ст. 299.

10. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування : Закон України від 9 липня 2003 р. № 1058-ІV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 49–51. – Ст. 376.

11. Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики : Постанова Кабінету Міністрів України від 3 листопада 2010 р. № 996 [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-2010-%D0%BF>.

Кравченко І.О. СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ ПЕНСІЙНОГО ФОНДУ УКРАЇНИ ІЗ ЗАСОБАМИ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Повноцінна розбудова України як сучасної демократичної правової держави не можлива без встановлення між владою і громадськістю надійних та ефективних партнерських відносин. Особливого значення питання взаємодії влади із громадськістю набуває у сфері формування та реалізації соціальної політики, яка являє собою комплекс заходів, що охоплює різноманітні напрями соціальної сфери суспільства і здійснюється державними та громадськими організаціями з метою підвищення добробуту і надання соціального захисту різним верствам населення. Взаємодія із засобами масової інформації є потужним інструментом, який, з одного боку, дозволяє органам Пенсійного фонду України впливати на свідомість громадян та формувати певні аспекти їх світобачення, а з іншого – надає у розпорядження громадськості додаткові можливості здійснення її представниками контролю за законністю та ефективністю роботи органів Пенсійного фонду України.

Ключові слова: Пенсійний фонд України, взаємодія, засоби масової інформації, співпраця, громадськість.

Кравченко І.А. СУЩНОСТЬ И ОСОБЕННОСТИ ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ ОРГАНОВ ПЕНСИОННОГО ФОНДА УКРАИНЫ СО СРЕДСТВАМИ МАССОВОЙ ИНФОРМАЦИИ

Полноценное развитие Украины как современного демократического правового государства невозможно без установления между властями и общественностью безопасных и эффективных партнерских отношений. Особенно важные вопросы взаимодействия органов власти с общественностью имеют место в области разработки и осуществления социальной политики, которая представляет собой комплекс приемов, охватывающий различные социальные сферы общества, и обеспечивается государством и общественными организациями с целью повышения благосостояния и обеспечения социальной защищенности для различных слоев населения. Взаимодействие со средствами массовой информации является мощным инструментом, который, с одной стороны, позволяет властям Пенсионного фонда Украины влиять на граждан и формировать определенные аспекты их мировоззрения, а с другой – предоставляет общественности более широкие возможности, для осуществления их представителями, контролировать законность и эффективность работы органов Пенсионного фонда Украины.

Ключевые слова: Пенсионный фонд Украины, взаимодействие, сотрудничество, средства массовой информации, общественность.

Kravchenko I.O. ESSENCE AND FEATURES OF INTERACTION OF THE PENSION BOARD OF UKRAINE WITH MASS MEDIA

Full development of Ukraine as a modern democratic and legal state is impossible without establishing safe and effective partnerships between the authorities and the public. The question of interaction of the state authorities with the public in the field of formation and implementation of social policy is of particular importance. Social policy is a set of activities that covers various areas of the social sphere of society and is carried out by state and public organizations in order to improve the welfare and social protection of different groups of the population.

Cooperating with the media, the authorities of the Pension Board of Ukraine thus implement in their work the principles of publicity, transparency and openness. Interaction with the media is a powerful tool that, on the one hand, allows the Pension Board of Ukraine to influence the minds of citizens and to shape certain aspects of their world outlook, on the other makes it available for the public to have an additional possibility to monitor the legality and efficiency of the authorities of the Pension Board of Ukraine. In addition, through cooperation with the media the Pension Board of Ukraine not only transmits certain information on its activities to participants of social relations, but also is able to monitor the content of mass communication on the scope of its (PBU) reference.

Despite the fact that the legislation is more or less clearly regulates the media coverage of the authorities, including the PBU, we think it would be appropriate to develop and adopt a special ministerial normative act that would more fully regulate the shape and direction of interaction between the PBU and the media, and determine their rights and obligations. As an example, it may be a “Memorandum of Cooperation between the Ministry of Income and Fees of Ukraine and the National Union of Journalists of Ukraine”.

Key words: Pension Board of Ukraine, interaction, mass media, cooperation, public.